

DETROIT

Hiri bat harian

Hustasuna eta bakardadea nabari dira Detroit (Michigan, AEB) zapaldu bezain laster. Hamabost pisuko etxebizitza-dorre hutsak Downtownaren sarreran. Haietariko baten goialdean graffiti aski handi bat, *Zombieland*. Kotxe bakan batzuk ere ikus daitezke errepide orain zabalegietan. Oinezkoak apenas. Hain dira gutxi, ezen agurtu egiten zaituzte ondotik pasatzean. Hau ez da Detroiti buruzko enegarren erreportaje apokaliptikoa, baina zaila da tentazioari eustea.

Testua eta argazkiak:

| ANDER GORTAZAR BALERDI ETA JACEK MARKUSIEWICZ |

UZTAILEAN, porrot egin duen hiri estatubatuar handiena bilakatu zenetik, luze hitz egin da Detroiti buruz. Askok entzun dugu, asko irakurri, baina batez ere, asko ikusi dugu, hondamendiek duten erakargarritasun estetikoa muturreraino ustiatu duten argazki-erreportajeen bidez. *Ruin porn* (hondarren pornografia) izenez bataiatua, fenomeno honi esker ezagu-

tu ditugu Detroiten iraganaren arrastoak: munduko aparkaleku dotoreena den Michigan Antzokia izandakoa, 38 solairu hutseko Book Tower etxe orratz neoerrenazentista, Brush Park auzo aberats ohian zutik dirauten etxetzar apurrak eta, podiumaren gorenean, Michigan Central Station tren-geltoki abandonatua, hiriarren gainbeheraren ikur neoklasikoa.

DETROIT

Ezker-eskuin: Michigan Central Station tren geltoki abandonatua, hiriaren gainbeheraren ikur neoklasikoa eta *ruin porn* edo hondarren pornografiaren podiumaren gorenean; Metropolitan Building eta atzealdean Book Tower etxeorratza, biak hutsik; State street (Downtown); eta hiriko mendebaldeko sarrera nagusia, Detroiteko Broadway izatera deitua zegoen Michigan Avenue. Garapenaren izenean hartu ditugun hainbat erabaki ukatuz, hala irudikatzen du bere etorkizuna hiriak. Salbuespena den ala olatu berri baten hasiera, denborak esango du.

Hiri eredu baten porrota

XX. mendearen hasieran, autogintzak Estatu Batuetako laugarren hiri handiena bilakatu zuen Detroit. Horren adierazgarri dira hiri erdiko etxe orratz dotoreak: altzairuzko egiturek eta harrizko fatxadek Chicago edo New York bezalako hiri arrakastatsuen distira nostalgikoa dakarkigute burura. Ford, General Motors eta Chrysler enpresek milaka lanpostu sortu zituzten, eta hala, 1900. urteko 300.000 biztanleak 1.500.000 ziren 1930an, eta ia bi milioi 1950ean. Eta hamarretik bederatzira arraza zurikoak ziren.

Kotxeak egiten zituzten Detroiten, baina hori baino askoz gehiago ekoizten zuten: amets amerikarra zen, egiaz, amaierako produktua. Autonomia pertsonala, familia bakarreko etxebizitza lorategi eta guzti, segurtasun sentipena, arrakasta. Hiri eredu berri bat hauspotu zuen Detroit zaharrak, eta hainbesteko arrakasta izan zuen, ezen hiri eredu berriak guztiz ordezkatu zuela zaharra, erabilgaitz bihurtzeraino. Loraldi itzel bezain motzaren ostean, ametsa amesgaizto bilakatu zitzaion Detroiti. Izan ere, mendearen bigarren erdiko historia erabat ezberdina da. Lantegiak hiriko mugetatik at kokatzen hasi ziren. Bitartean, klase ertain eta altuak hiri erdia utzi eta kanpoaldera bizitzera joan ziren, bizitza arrakas-

Autoak baino askoz gehiago ekoizten zuten Detroiten: amets amerikarra zen, egiaz, amaierako produktua. Autonomia pertsonala, familia bakarreko etxebizitza lorategi eta guzti, segurtasun sentipena, arrakasta

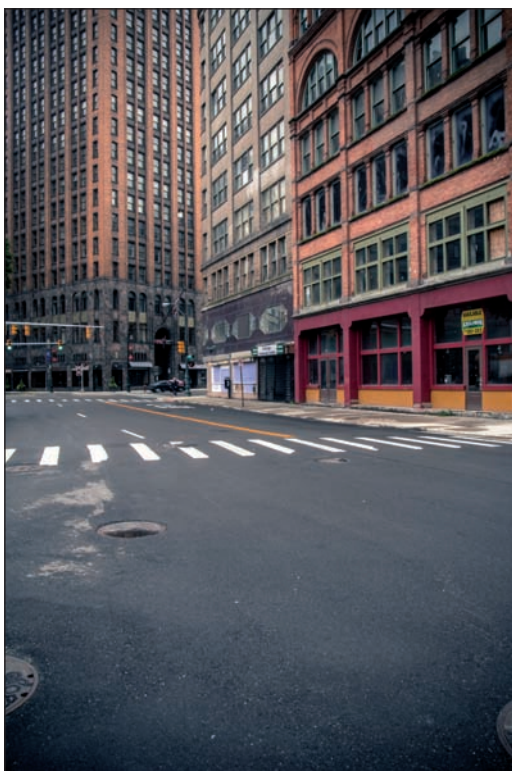
tatsuaren ezaugarriak betetzen zituzten etxebizitza handiagoetara, auzo isolatuagoetara, udalerrri homogeenagoetara. Ibilgailu pribatuaren aroan, hiri berria kanpoaldean zegoen, erdialdea iraganeko kontzeptu zaharkitu bihurtzeraino. Gurpil zoro baten moduan, fenomeno hau areagotuz joan zen hamarkadaz hamarkada: auzo batean utzikeria sintomak sumatzen hasi bezain laster, bizkortu

egiten zen bertako bizilagunen ihesa. Hala, biztanleriaren bi heren galdu ditu hamarkada gutxian Detroit-ek.

Haatik, antzera gertatu zaien beste hiriekin konparatuta bada ezberdintasun esanguratsu bat: kasu honetan, eremu metropolitarrak jaso du biztanleri

galera hori guztia eta askoz gehiago. Esan nahi baita, Detroit hiriak biztanleriaren bi heren galdu baditu oso denbora gutxian, eremu metropolitarrak bi milioi irabazi dituela denbora tarte berean. Detroiten gainbeheraz hitz egiten den garaiotan, bere eremu metropolitarrak ekonomia osasuntsu eta dibertsifikatua du, eta bertako per capita errenta AEBen batez bestekoa baino altuagoa da. Eta, mende hasierako Detroiten antzera, hamarretik bederatzira arraza zurikoak dira, berriz ere.

Izan ere, ihesaldi honen protagonistek zuria dute azalaren kolorea. Mende erdi eska-

sean, Detroit hiria ia osoki zuria izatetik ia osoki beltza izatera pasa da. *White flight* izenez ezagutzen den fenomeno honek ongi asko erakusten du arraza eta klase sozialaren arteko harreman zuzena: klase ertain eta altuen ihesa, arraza zuriko bizilagunen ihesa eta kapitalen ihesa, ihes bera dira.

Uzkurtzen den hiria

Industrializazioaren hasieratik, hiri-antolakuntza hazkunde prozesuen (demografiko, ekonomiko) inguruan oinarritu da ia esklusiboki. Egun, historiaren aro hau amaitzearen honetan, desazkundera aurre egin beharreko errealitate gisa azaldu zaigu. Fenomeno hau jasan duten hiriei esaten zaie *shrinking cities*; Detroit, *shrinking city* muturrekoena, eszenatoki paregabea da bide berriak jorrazteko. *Detroit Future City* egitasmoan irudikatu dituzte bide berri horiek. Administrazio publikoaren, sektore pribatuaren eta hiriko hainbat eragileren artean burututako dokumentu mardulak populazioaren egonkortzea aurreikusten du, 700.000 biztanleren bueltan. Gutxi, oso

Administrazio publikoaren, sektore pribatuaren eta hiriko hainbat eragileren artean buruturiko Detroit Future City egitasmoan populazioaren egonkortzea aurreikusten dute

gutxi dira 700.000 biztanle bi milioirentzako tamaina duen hirian, zerga bidez bildutako dirua ez baita nahikoa behar funtsezkoenak asetzeko. Mugikortasun, ur, elektrizitate eta estolda-sarea, esate baterako, ezin kudeatuzko bilakatu dira hiriaren azalera itzel eta dentsitate baxukoaren erruz. Baina ogi gogorrari hagin zorrotza. Arazoa muturreko dentsitate baxua izaki, erantzunak ere muturrekoak dira, biztanleriaren zati bat –literalki– lekuz mugitzea jarri baitute helburu. Historikoki landa-lurrari lekua kendu badiogu hiri-lurraren mesedetan, Detroitek nekazaritzari itzuli nahi dizkio hutsik geldituko lirakeen lursail horiek, “jaten duguna gara” esamoldearen logika muturrera eramanez. Mugikortasun politika ere baldintzatuko luke horrek, estrategia aldatzea lekarkeelako. Garraio-sarea *ad infinitum* hedatu beharrean, sinplifikatu eta eraginkor bilakatzea da xedea, ibilgailu pribatuarekin lehiatzeko moduan. Garapenaren izenean hartu ditugun hainbat erabaki ukatuz, hala irudikatzen du bere etorkizuna hiriak. Salbuespena den ala olatu berri baten hasiera, denborak esango du.

Hustasun eta bakardade sentipena baretu ostean, eguerdia da jada. *Lunch-time*. Jatetxeak gutxi dira baina jendez lepo daude, lantokiak badiren seinale. Bizikletak seguru mugitzen dira hiribide agian ez hain zabalegietan, ez baitute behar bidegorri bereizirik. Turista bakan batzuek, kamera eskuan, izaki bizidunei muzin egin eta eraikin kalamastren bila segitzen dute, arrakasta zalantzazkoz. Azken buruan, errealitatea ez da Yves Marchand eta Romain Mefre-ren argazki-sorta famatua bezain apokaliptikoa. Bai, Detroitek bizi izan ditu garai hobeak, baina bizirik segitzen du. Harian, baina bizirik. ■

Argazki-galeria osatuagoa webgunean ikusgai.

